

OSAATTORIN LÄHTÖKOHTA, KOHDERYHMÄ JA TAVOITTEET

Osaattori on neljän kaupungin, Helsingin, Jyväskylän, Lahden ja Turun yhteishanke jossa kehitetään kuntien kulttuurista vanhustyötä. Osaattorin tavoitteena on lisätä työtilaisuuksia ammattitaiteilijoille ja tuottaa korkealaatuisia taide-elämyksiä vanhuksille.

Taiteilijoiden osaamisen kehittämisen lisäksi panostetaan vanhustyön ammattilaisiin tarjoamalla vanhusten palvelutalojen henkilöstölle omakohtaisia kokemuksia yhdestä taiteen osa-alueesta lyhyen koulutuksen avulla. Koulutuksessa opastetaan vanhustyön ammattilaisia myös taiteen soveltamisen mahdollisuuksista.

Koulutusten lisäksi Osaattori vie esittävää taidetta vanhusten palvelutaloihin pilottiprojektin avulla. Pilottiprojektin avulla kartoitetaan ammattitaiteen merkitystä ja roolia vanhusten palvelutaloissa. Vuonna 2012 on toteutettu kolme taiteen pilottiprojektia: Läntisen tanssin aluekeskuksen ja Turun sanataideyhdistyksen järjestämät taidepilotit Turussa ja Ilmi Ö:n järjestämä taidepilotti Helsingissä.

Kulttuurinen vanhustyö koetaan jokaisessa Osaattorin osatoteuttaja-kaupungissa tärkeänä aiheena. Jokainen osatoteuttaja on tehnyt hankkeen aikana yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa ja tämä yhteistyö nähdään kaikissa kaupungeissa tärkeäksi lähtökohdaksi kuntien kulttuurisen vanhustyön kehittämisessä. Esimerkiksi Lahdessa uskotaan toimialojen välisen yhteistyön poikivan tulevaisuudessa lisäpalveluja kaupungin asukkaille.

"Projektin aihe on ajankohtainen. Kulttuurinen vanhustyö on alana kasvava, ja projektissa tehdään tärkeää pohjatyötä, joka muokkaa maaperää otollisemmaksi taiteen ja hoitotyön kohtaamiselle. Oleellista on taiteilijoiden työllistyminen sosiaalisektorille. Projektin lähtökohta on jatkumoa jo aloitetulle työlle ja tukee sitä." -Jyväskylä kulttuurikeskus

Osaattori on pysynyt annetuissa tavoitteissaan ja lähes kaikki suunnitellut toimenpiteet tullaan toteuttamaan. Haasteena on kuitenkin ollut osatoteuttajakaupunkien erilainen tilanne kulttuurisessa vanhustyössä. Alkuperäisenä ajatuksena oli se, että kaikki toimenpiteet vietäisiin samantapaisina jokaiseen kaupunkiin mutta hankkeen edetessä on käynyt ilmi, ettei samanlainen toimintatapa ole aina mahdollista.

Esimerkiksi Helsingissä kulttuurista vanhustyötä on tehty jo pitkään kun taas Lahti on ottanut vasta ensimmäisiä askeleitaan kulttuurisessa vanhustyössä. Tämä vaikuttaa Osaattorin toteutukseen siten, että samanaikaisesti kun Helsingissä olisi paljon freelancerina toimivia taiteilijoita, jotka olisivat kiinnostuneita taiteilijana vanhustyössä

-koulutuksesta tulevaisuudessa, pohditaan Lahdessa toisen taiteilijakoulutuksen järjestämistä. Jos hakijoita ei tule tarpeeksi koulutusta ei järjestetä. Turussa taas on järjestetty paljon erilaisia taiteilijoita sosiaalisektorille työllistäviä hankkeita suhteessa Turun seudulla asuviin taiteilijoihin ja tämän takia ensimmäinen (syksyllä 2012) järjestetty koulutus ei herättänyt niin suurta kiinnostusta kuin Helsingissä järjestetyt koulutukset. Toiselle koulutukselle ei myöskään ole hakijoita ja Turku siirtääkin taiteilijoiden koulutukseen varatut rahat vanhustyön lähiesimiesten taidekoulutukseen.

On koettu, että Osaattorin hankekokonaisuus on laaja suhteessa kaupunkien henkilöresursseihin ja projektin keston. Toiminnan toteutus olisi vaatinut kokopäiväisen projektihenkilön. Kuten monesti projektimaailmassa, sovitut toimenpiteet toteutetaan tiiviissä aikataulussa. Aikaa ei ole varattu asioiden ja ideoiden kypsyttelyyn. Toimintatavan ja työkuultuurin muutos, mistä Osaattorissakin on kyse, vie kuitenkin aikaa ja riskinä on Turun Kurjenmäkikodissa syntyneen runon ”Elämän tarkoitus” tavoin se, että projekti ”häärää” vain omaa toimintaansa ja projektin loputtua ei jäljelle jää mitään.

ELÄMÄN TARKOITUS

*Ollaan ja häärätään, ja sitten se loppuu.
Ei tässä mitään sen kummempaa ole.
Poika tulee ja flikka tulee.
Ja katsoo, vaikka mitä tämmöisessä katsomista on.
Tyhjää kaikki.
Ollaan olemattomia.
Olis kiva kun joku kurkkais ovesta,
mut ei kukaan kurkkaa.*

*Kaikki sekaisin,
oli sitä tai tätä.
Mutta on tärkeää, että pitää omista kiinni.*

*Naakat lentää.
Ne on ajettu kirkon tornista pois.
Ja nyt ne täällä mennä tössöttää.
Niin minä ajattelen,
mutta en minä tiedä.
Tämmöistä tämä on.
Olematonta. - Veera Vähämaa ja Hilikka (Turusta, Kurjenmäkikoti 2. yläkerrasta)*

PROJEKTIN TOTEUTUKSEN JA YHTEISTYÖN ONNISTUNEISUUS

Ammattitaitelijat Osaattorin kohderyhmänä

Hankkeen kohderyhmä on ammattitaiteilijat jotka haluavat lisätä osaamistaan kulttuurisessa vanhustyössä ja ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä ja yrittäjämäisestä toimintatavasta. Välillisenä kohderyhmänä ovat kuntien vanhusten palvelutalot ja niiden henkilöstö. Tavoitteena on myös juurruttaa kulttuurista vanhustyötä osaksi vanhusten hoitoa.

Osaattoriin osallistuvat ammattitaiteilijat on valittu työpaja- ja luentosarjaan motivaatiokirjeen ja ansioluettelon perusteella. Motivaatiokirjeessä pyydettiin kertomaan, miksi haluaa osallistua koulutukseen ja miksi haluaa työskennellä vanhustyössä. Lisäksi pyydettiin kuvaamaan alustavaa ideaa vanhustyöhön soveltuvasta oman taidealan toimintamallista.

Osaattorin koulutukseen valitut taiteilijat ovat olleet lahjakkaita, korkeasti koulutettuja ja motivoituneita työskentelemään vanhustyössä. Kaikilla koulutukseen osallistuneilla taiteilijalla on ollut taidekorkeakoulussa suoritettu tutkinto, suurimmalla osalla on ollut aiempaa kokemusta vanhustyöstä ja heillä kaikilla on ollut vähintään alustava idea siitä, miten toimisi taiteilijana vanhustyössä.

Osaattori halusi pitää tiukat kriteerit koulutukseen hyväksymisessä, sillä ajatuksena on ollut se, että kaikilla koulutukseen hyväksytyillä on hyvät edellytykset toimia luovan alan yrittäjänä. Tämän takia ammattitaiteilijana toimiminen, taiteiden korkeakoulututkinto sekä motivaatio työskennellä vanhusten parissa olivat lähtökohtia opiskelijoiden valintaprosessissa.

Lähes kaikki taiteilijat kokivat yrittäjyysosion haasteellisena eikä juuri kukaan koulutukseen osallistuneista ollut innostunut yrittäjyydestä koulutuksen päätteeksi. Yrittäjyyttä vierastettiin muun muassa siksi, että taiteilijoiden työtilaisuudet vanhusten parissa ovat vielä toistaiseksi hyvin epäsäännöllistä ja kaupunkien hoivalaitokset pystyvät tilaamaan taiteilijoilta vain sattumanvaraisesti palveluita määrärahojen ollessa niukat. Lisäksi yrittäjyyttä pelättiin koska se poissulkee sosiaaliturvaetuudet. Yrittäjyyden ollessa vieras ja jopa mahdoton toimintatapa koulutukseen osallistuneille taiteilijoille, alettiin Osaattorissa puhua enemmän yrittäjämäisestä toimintatavasta. Taiteilijoille on hyödyksi osata hinnoitella oma taiteensa, markkinoida sitä ja tuotteistaa omaa osaamistaan.

Muutama koulutukseen osallistunut taiteilija huomasi koulutuksen aikana ettei vanhustyössä toimiminen kiinnostakaan, mutta muuten suurin osa koulutettavista koki vanhustyön tärkeänä ja haluaisi tulevaisuudessa työskennellä vanhusten parissa.

Vanhustyön ammattilaiset Osaattorin kohderyhmänä

Osaattori järjestää koulutusta myös vanhusten palvelutaloissa ja koulutuspaikat valittiin yhteistyössä kunnan muiden asiantuntijoiden kanssa. Tavoitteena oli, ettei koulutusta järjestettäisi sellaisessa hoivalaitoksessa, jossa on juuri järjestetty tai tullaan järjestämään vastaavanlaista koulutusta tai jossa on meneillään muita projekteja. Koulutusten pituudeksi on valikoitunut viisi kolmen tunnin koulutustilaisuutta. Yhteen koulutukseen osallistui n. 10 vanhustyön ammattilaista.

Koulutusten avulla on pyritty tarjoamaan omakohtainen kokemus taiteen ja kulttuurin merkityksestä eli siitä, millaisia vaikutuksia taiteella ja kulttuurilla on yksilölle. Koulutuksen on toivottu vahvistavan henkilöstön osaamista hyödyntää ja soveltaa taidetta omassa työssään. Tavoitteena oli, että koulutusten päättyessä työntekijöillä olisi kokemus yhdestä taiteen osa-alueesta ja näkemys siitä, miten taiteen osa-alueita voi käyttää omassa työssään ja oman hyvinvoinnin tukena.

Opetusmenetelmät olivat kaikissa koulutuksissa osallistavia ja valmentavia, opetuksen toivottiin linkittyvän vanhusten hoivahenkilöstön työympäristöön ja käytännön arkeen. Lähiopetuksen lisäksi käytettiin erilaisia oppimistehtäviä.

Kouluttajat valikoituivat Osaattorin tekemän tarjouskilpailutuksen perusteella. Projektihenkilöstö valitsi kilpailutuksen kolme parasta tarjousta joista koulutuspaikkojen henkilöstö valitsi itselleen mieluisen. Jokaisen koulutuspaikan henkilöstö on saanut itse vaikuttaa siihen, mihin taiteenlajiin koulutus liittyy. Vanhustenkeskusten, vanhusten palvelutalojen ja vanhainkotien henkilöstön valinnat perustuivat omakohtaisiin toiveisiin, vanhusten kulttuurisuunnitelmiin tai siihen, mistä taiteenlajista toivottiin lisätietoa. Lahdessa oli jo etukäteen tiedossa toive musiikkikoulutuksesta.

Helsingissä vanhustyön ammattilaisten koulutuspaikaksi valittiin Roihuvuoren vanhustenkeskus ja Kustaankartanon vanhustenkeskus. Keväällä 2012 järjestettiin kaksi koulutusta: Lauluavaimen kurssi ”musiikin käyttö hoitotyössä” ja Satu Itkosen kurssi ”taidekuvan äärellä”. Kustaankartanon vanhustenkeskuksessa järjestetään keväällä 2013 toinen Satu Itkosen kurssi sekä yksi ruotsinkielinen koulutus draaman käytöstä hoitotyössä, kouluttajana Harriet Abrahamsson.

Jyväskylässä järjestettiin keväällä 2012 kaksi hoitohenkilökunnalle suunnattua koulutusta: Korpilahden Iltatähdessä oli Musiikki tuotanto Keysin koulutus ”laululla elämänlaatua” ja tanssitaiteilija Teija Häyrysen koulutus tanssin mahdollisuuksista vanhustyössä. Seuraavat hoitohenkilökunnan koulutukset pidetään Jyväskylässä kevään 2013 aikana.

Turussa ensimmäiset hoitohenkilökunnan koulutukset pidettiin syksyllä 2012. Toiseksi koulutukseksi valittiin Satu Itkosen kurssi ”taidekuvan äärellä” ja toisen koulutuksen toteutti vanhustyöhön suuntautuneet taiteilijat Andréa Vannucchi (valokuva), Tea Tikka (kuvataide) ja Tarja Lapila (elokuva). Koulutukset pidettiin Mäntyrinteen vanhainkodissa ja Kurjenmäkikodissa. Kevään 2013 kouluttajiksi on valittu MusaMutteri Oy ja ruotsinkielisen koulutuksen toteuttaa todennäköisesti Harriet Abrahamsson.

Lahdessa pidettiin syksyllä 2012 kaksi hoivahenkilöstön koulutusta, Jalkarannan palvelutalossa järjestettiin musiikkikoulutus Atempo Oy:n toimesta ja Lepolakodissa koulutti LauluAvain hoitolaulua. Seuraavat Lahden koulutukset vanhustyössä toimiville tullaan järjestämään keväällä 2013. Toinen koulutuksista liittyy mahdollisesti sirkustaiteeseen.

Jyväskylän kokemuksia koulutuksista: *”Taiteilijana vanhustyössä -koulutuksen osallistajat on valittu onnistuneesti. Osallistajat ovat olleet motivoituneita sekä vanhustyöhön että yrittäjyyteen liittyen, ja osa heistä on työllistynyt hankkeen myötä. Vanhustyön ammattilaisille suunnatuista koulutuksista yksi koulutus kuihtui kasaan. Tämä johtui siitä, ettei kouluttajalla ollut ennen koulutusta riittävästi tietoa koulutettavistaan ja hänen järjestämänsä kurssi ei vastannut opiskelijoiden työnkuvaa. Muutoin koulutukseen osallistujat ovat olleet motivoituneita. Ei motivoituneitten koulutukseen osallistujien kohdalla on käyty erittäin hyvää pohdintaa miksi ja näistä kokemuksista on viisastuttu ja otettu opiksi.”*

Palaute vanhustyön ammattilaisilta: *”Tunteet nousivat pintaan.” ”Kuvia on yllättävän helppo käyttää.” ”Minä ainakin haluan käyttää niitä työssäni. Se virkistää työtäni.” ”Yllätys, miten kuvat joita valitsimme kertoivat paljon meistä.”*

Turun Sanataideyhdistys Osaattorin yhtenä taidepilottina

Turun Osaattori käynnistyi taidepilottilla. Pilotin toteutus jaettiin kahdelle toimijalle, ajatuksena työllistää useampia taiteilijoita ja saada hoitajien toivotat taidemuodot tanssi ja sanataide mukaan. Taidepilotin toteuttivat Turun sanataideyhdistys ja Läntinen tanssin aluekeskus Mäntyrinteen vanhainkodissa sekä Kurjenmäkikodeissa I ja II.

Kaikilla pilottiin osallistuvilla taiteilijoilla on kokemusta taidetyöstä hoitolaitoksissa. Tässä väliraportissa esitellään tarkemmin Turun sanataideyhdistyksen taidepilottitoimintaa ja kokemuksia siitä kun taiteilija toimii säännöllisesti hoivalaitoksessa.

Turun Sanataideyhdistys ry aloitti toiminnan Kurjenmäkikodissa hoitajille järjestetyllä työpajalla 12.4. 2012. Sanataiteilijoina toimivat Timo Harju ja Veera Vähämaa, joilla molemmilla oli takanaan kokemusta sanataidetyöstä hoitolaitoksissa. Ensimmäisen työpajan osallistujat olivat Kurjenmäkikoti ykkösen ja kakkosen hoitohenkilökuntaa. Kokemus työpajasta pidettiin hyvänä, mutta se tavoitti valitettavan pienen osan henkilökunnasta.

Taidepilotin arvioinnissa ilmeni, että ”kakkua oli haukattu melko ahnaasti”, kuten sanataiteilijat itse totesivat. Kaikki kohdepaikat ovat kooltaan suuria ja vanhuksiin tutustuminen vei paljon aikaa. Veera Vähämaa ja Timo Harju työskentelivät touko-kesäkuussa Kurjenmäkikoti ykkösessä. Elokuussa Timo Harjun tilalle hankkeeseen tuli Salla Tuukkanen, jonka kanssa työ jatkui Ykkösessä tiistai aamupäivisin, tiistai iltapäivisin Mäntyrinteessä ja torstaisin Kurjenmäkikoti Kakkosessa. Ykkösen asukkaat saivat siis määrällisesti paljon enemmän sanataidetyötä kuin muut.

Alun perin ajatuksena oli, että hoitajat valitsisivat sopivat henkilöt heidän kulttuurisuunnitelmiansa perusteella. Käytännössä sanataiteilijat hakeutuivat kuitenkin potilaiden luokse melko umpimähkään. Oli aivan hoitajakohtaista kenen kanssa työskentelyä pidettiin tarpeellisena. Yksi hoitaja saattoi todeta jonkun toivottomaksi tapaukseksi, joka ei sanataiteesta ainakaan innostuisi, toisen hoitajan sanoessa kyseisen henkilön varmasti innostuvan kovasti.

Vähitellen valikoituivat tietyt potilaat, joiden kanssa kohtaamisia syntyi enemmän. Usein he olivat ihmisiä, jotka olivat huoneissaan yksin. Heille kohtaamiset tuntuivat suunnattoman merkityksellisiltä, ja ne venyivät usein tunninkin mittaisiksi. Heidän kykynsä ja energiansa keskittyä runon tekemiseen pitkään yllätti sanataiteilijat. Viiden tunnin mittaisen työpäivien aikana Kurjenmäkikodissa sanataiteilijat ehtivät kohdata n. 10 ihmistä päivässä. Työpäivät rakentuivat kahdenkeskisestä runotyöstä sekä tekstien puhtaaksi kirjoittamisesta. Tiistaisin Mäntyrinteen vanhainkodissa kokoontui ryhmä, jossa viiden osaston asukkaat olivat mukana hoitajineen.

Taiteen tekijänä laitoksessa

Vaikka pilotti alkoikin hoitajille järjestetyllä taidetyöpajalla, ei monikaan heistä päässyt

osallistumaan pajaan. Taiteilijan asettuminen laitokseen onkin haastava, sillä usein suuri osa sen henkilökunnasta ei hahmota lainkaan, mistä taiteilijan työssä on kyse. Varsinkin kun kyseessä on niinkin abstrakti asia kuin sanataide. Sanataiteilijoiden tavoitteena oli alun perin nimenomaan osallistaa hoitohenkilökuntaa ja lisätä myös heidän työhyvinvointiaan. Käytännössä osoittautui kuitenkin mahdottomaksi saada hoitajia arjen kiireestä irtautumaan mukaan runotyöhön. Toisaalta sanataidekohtaaminen on intiimi ja herkkäkin tilanne, joten voi olla hyväkin, ettei paikalla ole muita ihmisiä.

Sanataiteilijat käyttivät pilotin aikana varioiden hyväkseen jo aiemmin kehitettyjä menetelmiä, kuten korvarunoa ja runomuotokuvaa. Runomuotokuvassa sanataiteilija rauhoittuu vanhuksen ääreen, tutkailee, tarkkailee ja assosioi vapaasti. Hän kirjoittaa vaikutelmiensa pohjalta runon ja lukee sen ääneen. Korvaruno on runo tai lyhytproosateksti, joka rakennetaan vanhuksen sanoista. Sanataiteilija jututtaa, kyselee, inspiroi ja houkuttelee toisen innostumaan. Hän kirjaa ylös, järjestää, tiivistää ja etsii metaforia. Vaikka menetelmät toimivatkin työn tukena, vaativat ne usein soveltamista ja muokkaamista. Esimerkiksi korvaruno ei kaikille ole mieluisin tekemisen tapa. Usein kuitenkin vanhukset saavat voimaa ja vahvistusta omalle toimijuudelleen kuullessaan omat sanansa ja ajatuksensa runomuodossa. Korvarunossa arkinen puhe nousee uudelle tasolle.

Vastaanotto Kurjenmäkikodissa oli hyvä ja taiteilijat saivat rauhan ja tilan tehdä omaa työtään. Tosinaan tiedonkulku oli ongelmallista. Esimerkiksi hoivalaitoksen sairaalabakteerista olisi ollut aihetta ohjeistaa sanataiteilijoita paremmin. Sanataiteilijoiden mielestä ihanteellisoin tapa olisi ollut järjestää hoitajille niin monta työpajaa, että mahdollisimman moni olisi päässyt jyvälle sanataidetyöstä. Alle neljän kuukauden pilottiosuudella tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Mäntyrinteen vanhainkodissa viikoittain kokoontuvassa ryhmässä hoitaja-asiakasparit olivat viideltä eri osastolta. Mäntyrinteessä tiedonkulussa oli paljon katkoksia ja välillä sanataiteilijoiden saapuessa paikalle ryhmää ollut lainkaan tai osallistujia oli vain vähän. Vanhukset tuntuivat myös hieman vierastavan toimintaa, sillä kirjasto tila ei ollut heille tuttu ja ryhmän kokoonpano vaihtui joka kerta. Hoitaja-asiakasparit tekivät keskenään pieniä pariharjoituksia, joissa he katselivat toisiaan ja hoitajat kirjasivat ylös vanhusten muistoja esimerkiksi käsistään tai kesistään. Ryhmä ei kuudella tapaamiskerralla ehtinyt saavuttaa muotoaan. Usein hoitajat tulivat sanomaan, ettei asiakas ollut viimeksi nauttinut toiminnasta, vaikka aiemmin palaute olikin ollut positiivista. Tämä oli sanataiteilijoille haastavaa, sillä vanhusten ensireaktio saattaa usein olla torjuva, mutta pienen suostuttelun jälkeen he lähtevät kuitenkin innoissaan mukaan. Ryhmän ohjaajan näkökulmasta olisi ollut helpompaa jos olisi tiennyt etukäteen ryhmän koon.

Yhteenveto

Kohdepaikkojen laajuus ja käytettävissä oleva aika (noin kolme kuukautta) ei mahdollistanut pitkäjänteistä tutkimusta pilotin vaikuttavuudesta. Taitelijat saivat päivittäin positiivista palautetta työstään, joten tavoite tarjota omakohtaisia kokemuksia taiteen moninaisista merkityksistä saavutettiin. Nämä kohtaamiset synnyttivät lukuisia runoja ja mieleen painuvia hetkiä. Yhdessä tekeminen ja asioiden jakaminen palvelee ihmisen perustarvetta joka säilyy koko elämän: nähdä ja kuulla tulemista.

*Saablari sentään,
kun olis niin,
että sinä olet vielä täällä
ja minä olen vielä täällä.
Että kaikki olis tässä ympärillä,
eikä kukaan ois lähtenyt pois.
Me oltais tässä viel,
kaikki. - Veera Vähämaa ja Toini*

Eri tahojen yhteistyö projektissa

Projektin osatoteuttajat ovat tiiviissä yhteistyössä keskenään sekä projektipäällikön kanssa. Yhteyttä pidetään hankkeen yhteisten tapaamisten avulla sähköpostitse ja puhelimitse. Osaattorin projektipäällikkö huolehtii hankkeen etenemisestä toimintasuunnitelman mukaisesti. Hankkeen johtamisen apuna on aktiivinen, alan asiantuntijoista koostuva ohjausryhmä. Säännölliset ohjausryhmäkokoukset edistävät hankkeen etenemistä. Muun muassa ohjausryhmän puheenjohtaja, sosiaali- ja terveysministeriön virkamies on edustanut Osaattoria monissa eri yhteyksissä ja yksi merkittävimmistä seurauksista on Osaattorin nimen maininta sosiaali- ja terveysministeriön uuden Kaste -ohjelman asiakirjassa. Ohjausryhmän jäsen, kansanedustaja, on puhunut aktiivisesti kulttuurisen vanhustyön merkityksessä tällä hetkellä ajankohtaisen vanhuspalvelulakikeskustelun yhteydessä ja tuonut Osaattorin järjestämät taidekoulutukset esille hyvinä esimerkkeinä.

Lisäksi yhteistyötä tehdään toisten hankkeiden (pääsääntöisesti ESR-hankkeita, kuten yhteisluento Voimaa taiteesta, Produforumin kansainväliseen konferenssiin NordMatchiin osallistuminen tarjoamalla konferenssiin yksi huippuluento sijoista, ruotsalaisen TILLT -organisaation ohjelmanjohtaja Pia Areblad), Kolmas lähde ja Taika-hanke ja muiden alan asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyö on ollut hedelmällistä ja koettu

tärkeänä.

Tärkeinä yhteistyökumppaneina ovat olleet osatoteuttajien partnerit taiteilijana vanhustyössä -koulutuksen järjestämisessä. Jyväskylässä taiteilijana vanhustyössä -koulutukseen liittyvät ”henkilökohtaiset sparraukset” järjesti Jykes Oy eli Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö. Jykes auttaa palveluillaan ja osaamisellaan Jyväskylän seudun yrityksiä kehittämään toimintaansa ja parantamaan kilpailukykyään kotimaililla ja kansainvälisillä markkinoilla. Jykes luo ja kehittää yritysten toimintaedellytyksiä, edistää kannattavan liiketoiminnan ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä elinkeinoyhteistyötä Jyväskylän seudulla ja ympäristökunnissa.

Turussa yhteistyötä tehtiin taiteilijana vanhustyössä -koulutuksen puitteissa Varsinais-Suomen taidetoimikunnassa käynnistyneen Osaamispolun kanssa. Syksyllä 2012 käynnistynyt taiteen hyvinvointivaikutuksia edistävä Osaamispolku-hanke rakentaa yhteisiä palvelumalleja, jotka tuottavat soveltavan taiteen keinoin pysyvää, hyvinvointia tukevaa toimintaa Varsinais-Suomessa. Osaattorin koulutukseen osallistuvilla oli mahdollisuus jatkaa ammattitaitonsa kehittämistä Osaamispolussa. Osaamispolku rakentui henkilökohtaisen kehittämissuunnitelman ympärille. Osaamispolussa tarjottiin sekä yksilöllisiä että yhteisiä koulutus- ja työskentelyjaksoja ja ohjaustapaamisia henkilökohtaisen mentorin kanssa. Työskentelyn tueksi oli mahdollista saada tuotekehitysapuraha.

Taiteilijana vanhustyössä -koulutus Lahdessa teki yhteistyötä Lahden Uusyrityskeskus ry:n kanssa. Lahden Uusyrityskeskus ry opastaa oman yritystoiminnan aloittamista harkitsevia henkilöitä. Heidän tavoitteena on edistää kannattavien ja työllistävien yritysten syntyä Päijät-Hämeeseen. Uusyrityskeskus piti kahden tunnin luennon yrittäjäksi ryhtymisestä ja tarjosi henkilökohtaista yrittäjäysvalmennusta siitä kiinnostuneille taitelijoille.

Turussa yhteistyötä on tehty myös Turun Taideakatemia kanssa siten, että hankkeen projektisuunnittelijana on toiminut (osa-aikainen) Marika Leinonen-Vainio, Turun AMK:n Taideakatemia, ajalla 1.3.-31.12.2012.

Projektin edetessä yhteistyö kuntien kulttuurikeskuksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on kehittynyt lukuun ottamatta Helsinkiä, jossa kulttuurikeskuksella ja sosiaali- ja terveyssektorilla on yhteinen työntekijä. Helsingin kaltainen kahden toimialan yhteinen työntekijä onkin osoittautunut ratkaisevan tärkeäksi Osaattorin kaltaisten hankkeiden onnistumisessa missä työskennellään kahdella eri sektorilla. Lahdessa ja Jyväskylässä kahden sektorin yhteistyötä ei ole tehty juuri lainkaan ennen Osaattoria ja yhteistyö on koettu hedelmälliseksi.

Jyväskylä: " Yhteistyö valittujen yritysten ja organisaatioiden kanssa on ollut onnistunutta. Positiivisia kokemuksia on saatu työskentelystä Jykes Oy:n, Jyväskylän ammattikorkeakoulun, Diges Ry:n, Keski-Suomen tanssin keskuksen sekä Laatuhoiva Oy:n kanssa.

Turku: Kulttuurisessa vanhustyössä edetään pienin askelin. Yhteistyössä on vielä hiomista. Osaattorin hoitaja- ja esimieskoulutukset lisäävät tietoa taitelijoiden tarjoamista palveluista ja monista eri mahdollisuuksista tehdä yhteistyötä.

Kansainväliset kontaktit

Vaikka alun perin kansainväliseen yhteistyöhön ei Osaattorissa ollut budjetoitu resursseja, on Osaattori solminut kontakteja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Merkittävimmät kontakteistamme on mm. luovan alan yrittäjyydestä ja yleisökontaktista luennoiva Crissie Tiller Lontoosta, Sing for your life -organisaatio jonka edustajat vierailivat myös Osaattorin ohjausryhmä-kokouksessa kesäkuussa 2012, Belfastissa toimiva Arts Care ja sen johtaja Jenny Elliot sekä pariisilainen voittoa tavoittelematon järjestö Musique & Sante.

Osaattorin projektipäällikkö osallistui keväällä 2012 Belfastissa järjestettyyn kansainväliseen konferenssiin "sustainable creativity in healthcare" ja Musique & Santen järjestämään konferenssiin "Music in healthcare settings: training trainers" jossa Osaattorilla oli myös oma presentaatio.

Jyväskylä: "Kansainväliseen yhteistyöhön on pyritty aktiivisesti eri tahojen kanssa. Halu kansainvälisyyteen on kasvanut projektin edetessä ja tässä verkostokaupunkien kanssa käyty keskustelu ja tuki on ollut tärkeää." - Jyväskylän kulttuuritoimi

Hyvän ponnahduslaudan kansainväliselle työskentelylle ja verkostoitumiselle mahdollisti Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO myöntämällä pienen matkarahoituksen Osaattorin kolmesta osatoteuttajasta syntyneelle hankkeelle "Creativity in Active Ageing (CAA)". Helsinki, Lahti ja Jyväskylä ovat mukana Lasipalatsin Mediakeskuksen hallinnoimassa hankkeessa. CAA on lähtenyt liikkeelle Osaattorin toiveista verkostoitua kansainvälisesti ja etsiä eurooppalaisilta toimijoilta hyviä käytäntöjä kulttuurisesta vanhustyöstä sekä luovan alan yrittäjyydestä. CAA -hanke toteuttaa viikon pituiset opintomatkat Lontooseen, Belfastiin, Västerån kaupunkiin sekä Pariisiin kevään 2013 aikana. CAA :lla on oma budjetti ja kirjanpito, mutta sen tavoitteena on jakaa Osaattorin kokemuksia kulttuurisesta vanhustyöstä Suomessa.

JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN

Jokainen osatoteuttajakaupunki vastaa oman toimintansa tiedottamisesta. Lisäksi hankkeen projektipäällikkö vastaa koko hankkeen yleisestä tiedottamisesta, esim. nettisivuista ja Osaattorin viestinnästä sosiaalisessa mediassa. Osaattoria on käyty esittelemässä kulttuurisen vanhustyön parissa toimiville ja muille siitä kiinnostuneille henkilöille (mm. Kuntamarkkinat Kuntatalossa ja kansanedustajat eduskunnassa, esittely monissa eri seminaareissa, työryhmissä). Tiedottamista tehdään myös Lasipalatsin Mediakeskuksen internettisivujen sekä osatoteuttajien omien internet-sivujen kautta.

Osaattorista ja siihen liittyvistä koulutuksista on tiedotettu monipuolisesti kaikissa osatoteuttajakaupungeissa. Esimerkiksi Helsingin kulttuurikeskuksen sähköisessä kulttuurisen vanhustyön toimijoille perustetussa Troppi-utiskirjeessä on ollut useaan otteeseen tietoa hankkeesta. Utiskirjeen vastaanottaa yli 450 helsinkiläistä taide- ja sosiaalialan ammattilaista. Helsingin projektisuunnittelija on kirjoittanut lehtiartikkeleja kulttuurisesta vanhustyöstä ja pitänyt useita esitelmiä, joissa on tuotu myös Osaattoria monin tavoin esille.

Luovan suomen internet-sivuilla on ollut ”hyvä juttu” Roihuvuon vanhustenkeskuksessa työskentelevästä vastaavasta ohjaajasta Päivikki Paakkasesta joka kertoi jutussa miten Osaattorin hoivahenkilöstölle suunnatut koulutukset antoivat intoa ja ideoita työhön ja työssä jaksamiseen. (<http://www.luovasuomi.fi/article/1175>)

Työ- ja elinkeinoministeriön rakennerahastopolitiikkaryhmän julkaisemassa uutiskirjeessä on ollut juttu Osaattorista: Heräämisiä! Taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet vanhustyössä -foorumi kunnallisvaaliehdokkaille: (http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/uutiskirjeet/Rakennerahastojen_uutiskirje_nro_10_12_25.10.2012.pdf)

Osaattorista tehtiin lyhyitä mainosvideoita sosiaaliseen mediaan ja you tubeen: kouluttaja Satu Itkonen ja kansanedustaja Jani Toivola kertovat kulttuurisesta vanhustyöstä Suomessa ja taiteen merkityksestä vanhusten kanssa työskentelevien arjessa (<https://www.facebook.com/Osaattori>). Vastaavan ohjaajan Päivikki Paakkasen sekä taiteilija Timo Tähkäsän mainosvideot valmistuvat vuoden 2013 alussa. Mainosvideoiden tavoitteena on ollut kertoa, mitä tarkoitetaan kulttuurisella vanhustyöllä.

Jyväskylän projektisuunnittelija on tiedottanut hankkeesta paikallisille sidosryhmille sähköpostitse ja kirjoittanut lehtiartikkelin kulttuurisesta vanhustyöstä Jyväskylässä (Jyväskylä-lehti 6/2012: <http://jyvaskyla.netpaper.fi/1176>). Hankkeesta on käyty keskusteluja mm. paikallisten taiteilijoiden, Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö Jykes oy:n sekä paikallisen ohjausryhmän kanssa, johon kuuluu paikallisia taide- ja kulttuuri- sekä sosiaalialan ammattilaisia. Koulutukseen osallistuvia taiteilijoita on tavoiteltu myös lehti-ilmoitusten kautta.

Lahdessa hoivahenkilöstölle suunnatusta koulutuksesta on ollut juttu Etelä-Suomen Sanomissa ja taiteilijana vanhustyössä koulutuksesta oli myös oma juttu Etelä-Suomen Sanomissa. Uusi Lahti -lehdessä on ollut yksi myönteinen yleisönosastokirjoitus. Osaattorin taiteilijana vanhustyössä -koulutuksen taiteilijahausta ilmoitettiin paikallislehdessä.

Turun Sanomissa on ollut isot jutut Osaattorin taidepilottitoiminassa ja taiteilijana vanhustyössä -koulutuksesta.

OSAATTORIN TOTEUTUS

Hankesuunnitelmaan merkityt toimenpiteet on toteutettu hieman aikataulusta jäljessä, mutta viivästyminen on pääasiassa johtunut osatoteuttajien projektityöntekijöiden työsuhteen alkamiseen liittyvästä viivästyisestä. Kahteen Osaattorin osatoteuttajakaupunkiin, Lahteen ja Jyväskylään on tullut uusi kulttuuritoimen johtaja Osaattorin aikana ja Helsingissä projektisuunnittelijan esimies vaihtui edellisen jäätyä eläkkeelle. Henkilövaihdokset eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet projektin toimenpiteiden toteutukseen: kaikki projektisuunnitelmaan kirjatut koulutukset ja pilottiprojektit tullaan järjestämään, tosin pienillä muutoksilla.

Yksi merkittävä muutos Osaattorin toteutuksessa on Turun suunnitelmat jättää toinen taiteilijana vanhustyössä -koulutus toteuttamatta ja suunnata taidekoulutus vanhustyössä toimiville lähiesimiehille. Vaikka tämä muutos ei suoranaisesti kohdistu taiteilijoiden työllistymiseen, on sillä vaikutusta taiteilijoiden työllistymiselle vanhustyöhön tulevaisuudessa. Hoitaja- ja lähiesimieskoulutukset lisäävät tietoa taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksista vanhustyössä. Taiteilijoiden työllistyminen vanhustyöhön riippuu paljon siitä, miten lähiesimies suhtautuu taiteeseen ja kulttuuriin. Lähiesimiehet ovat juuri niitä henkilöitä, jotka voivat pahimmillaan toimia tulppana taiteilijoiden työllistymiselle tai parhaimmillaan edistää työtilaisuuksien paranemista.

Osaattorin toimintaa vuonna 2012 ja suunniteltuja toimenpiteitä

Helsinki:

- kaksi taiteilijana vanhustyössä -koulutusta
- 4 tunnin taidekoulutus virikeohjaajille
- kaksi vanhustyön ammattilaisten koulutusta
- kaksi tulevaisuusfoorumia kunnallisvaaliehdokkaille
- taidepilotti Teatteri Ilmi Ö:n esitys "Enää kilometri joulun"

Vuonna 2013 tullaan toteuttamaan taidepilotti ja 4 vanhustyön ammattilaisten koulutusta sekä kuntatapaaminen.

Jyväskylä:

1. kaksi taiteilijana vanhustyössä -koulutusta
2. kaksi vanhustyön ammattilaisten koulutusta
3. kuntatapaaminen

Vuonna 2013 tullaan toteuttamaan taidepilotti ja 2 vanhustyön ammattilaisten koulutusta sekä tulevaisuusfoorum.

Lahti:

taiteilijana vanhustyössä -koulutus
kaksi vanhustyön ammattilaisten koulutusta
kuntatapaaminen

Vuonna 2013 tullaan toteuttamaan taiteilijana vanhustyössä -koulutus, 2 vanhustyön ammattilaisten koulutusta, tulevaisuusfoorum ja taidepilotti.

Turku:

- kaksi taidepilottia: Läntisen tanssin aluekeskus ja Turun Sanataideyhdistys ry
- kuntatapaaminen
- tulevaisuusfoorum
- taiteilijana vanhustyössä -koulutus
- kaksi vanhustyön ammattilaisten koulutusta

Vuonna 2013 tullaan toteuttamaan 2 vanhustyön ammattilaisten koulutusta ja lähiesimiesten koulutus.

Haasteet Osaattorin toiminnassa

Osaattorin käynnistämässä haasteena on ollut yhteishankkeessa mukana olevien kaupunkien pitkät etäisyydet. Yhteydenpito, verkostomainen toiminta ja hankkeen toteutus edellyttää kasvokkaista vuorovaikutusta eikä se ole etäisyyksien vuoksi aina helppoa. Kaikkea yhteydenpitoa ei voi hoitaa puhelimitse ja sähköpostitse. Projektin etenemisen kannalta tätä ei kuitenkaan ole koettu suurena ongelmana vaan enemmänkin haasteena.

Jyväskylän kokemia haasteita ja suosituksia: *"Sosiaali- ja terveystalveluiden vähäiset henkilöresurssit ja kiireen tuntu antavat hankalan lähtökohdan yhteistyölle. Sosiaali- ja terveystalveluiden henkilöstö ja esimiehet tulisi sitouttaa toimintaan jo suunnitteluvaiheessa, mihin projektin resurssit eivät ole aina riittäneet. Koulutuksen tuntimäärät ja kesto on suhteessa niukka tavoitteisiin".*

Lahden kulttuurikeskus on kokenut haasteelliseksi projektin laajuuden suhteessa henkilöstöresursseihin. *"Hankekokonaisuus olisi edellyttänyt kokoaikaista projektihenkilöä".* Samantapaisia haasteita on ollut muissa kaupungeissa ja tulevissa hankesuunnitelmissa täytyy miettiä hankehenkilöstöresurssit uudella tavalla.

Haasteita on aiheuttanut yksi vanhustyön ammattilaisille suunnattu taidekoulutus, jonka jälkipuintia jatketaan vuoden 2013 aikana. Yhteistyö kouluttajan ja kouluttajien välillä ei toiminut erilaisista lähtökohdista ja asenteista johtuen. Taiteilijana vanhustyössä -koulutukset ovat olleet muutoin onnistuneita, mutta niiden aihealueita ei ole käsitelty riittävän syvällisesti. Toisin sanoen koulutukset ovat olleet liian lyhyitä pintaraapaisuja.

PROJEKTIN INNOVATIIVISUUS

Kulttuurisen vanhustyön kehittäminen on innovatiivista toimintaa - sitä ei ole juurikaan tehty kunnissa. Lisäksi neljän kunnan yhteishanke on osaltaan innovatiivinen - kulttuurista vanhustyötä ei ole tehty aiemmin systemaattisesti kuntien välisenä yhteistyötä. Osaattori luo tieto- ja taitopohjaa laajemmalle yhteistyölle koko kaupungissa ja sitoo yhteen muita hankkeita ja tekemistä pysyviksi toimintatavoiksi.

Taiteilijana vanhustyössä -koulutus

Osaattorissa edistetään taiteilijoiden työllistymistä kulttuuriseen vanhustyöhön ja lisätään heidän valmiuksiaan yrittäjyyteen. Tavoitteen saavuttamiseksi Osaattorissa on kehitelty taiteilijana vanhustyössä -koulutuskonsepti jossa tarjotaan ammattitaiteilijoille tietoa ja kontakteja kuntien kulttuurisesta vanhustyöstä. Taiteilijana vanhustyössä -koulutuksen avulla pyritään parantamaan taiteilijoiden osaamista kulttuurisessa

vanhustyössä. Taiteilijat saavat tietoa taiteen viemisestä vanhustyöhön, yleisökontaktista sekä tuotteistamisesta. Tavoitteena on ollut, että koulutuksen päätyttyä taiteilijat voivat esittää/toteuttaa koulutuksen aikana kehittämänsä toimintamallin ikäihmisten hoivayksikössä. Koulutuksessa on tarkasteltu seuraavia asioita:

- Mitä seikkoja on huomioitava, kun viedään taidetta ikäihmisten hoivayhteisöihin?
- Mitä vaatimuksia vanhustyön hoivayhteisöt asettavat taidetoiminnalle?
- Mitä on taiteilijuus, taiteilijan rooli ja taiteellisen työn edellytykset sosiaalisektorilla?
- Mitä tarkoittaa luovan alan yrittäjyys taiteilijan kohdalla?
- Minkälaisia eri toimintamuotoja ja -malleja se sisältää?
- Mitkä ovat yrittäjämäisen toimintatavan mahdollisuudet ja vaatimukset taiteilijalle?

Opetusmenetelmät ovat olleet valmentavia ja osallistavia. Lähiopetuksen lisäksi on käytetty oppimistehtäviä ja opiskeluryhmän vertaistukea.

Kaikkien osatoteuttajakaupunkien koulutusten aikana on syntynyt oivalluksia mutta myös konkreettista palvelumuotoilua, joka ottaa huomioon palvelun käyttäjän: ikäihmisen, asukkaan, potilaan, omaisen sekä hoitajan. Keskustelut ja työpajakokeilut koulutusten aikana tuottivat uusia konsepteja. (esimerkiksi seuraavia tuotteita ja toimintatapoja: väliverhoja isoihin potilashuoneisiin, pesutiloihin, Dementiapotilaille virikkeellisiä peittoja, taidekuvakortteja keskustelun virittäjiksi, muistelu – ja musiikkityöpajoja, sadutusta – muisteluhetkiä kuvia käyttäen.) Taiteilijoiden tavoittaminen on kehittänyt jo olemassa olevia sisältöjä monipuolisempaan suuntaan.

Toinen taiteilijana vanhustyössä koulutus Helsingissä syksyllä 2012 -arviointia

Positiivisimmaksi asiaksi koulutuksessa osoittautui sen tarjoama tuki taiteilijoiden tekemälle työlle ja kiinnostukselle soveltavaan taiteeseen. Suurin osa piti koulutusta juuri omaan tekemiseensä ja työnkuvaansa sopivana. Siitä sai ideoita jatkoa varten. Taiteilijat olivat kiitollisia, että heille oli tarjoutunut mahdollisuus osallistua koulutukseen.

Tanssitaiteilija ja koreografi Hanna Brotheruksen aloitus sai kiitosta. Hänen tarjoamaansa kokemusta kiiteltiin erityisesti. Yleisesti ottaen kouluttajien tarjoamaan tietämystä oli pidetty erittäin tärkeänä, mutta heidän tukeaan oltaisiin kaivattu enemmän demojen toteutuksissa. Ryhmittymiseen ja ”leikkeihin” käytettiin joidenkin osallistujien mukaan liikaa aikaa. Joku taas piti sitä hyvänä aloituksena ryhmäytymiselle (tällä henkilöllä oli tanssitausta).

Suurimmat ongelmat koulutuksen toteutuksessa liittyivät aikatauluihin, kokonaiskestoön ja työpajojen tehtävien ohjeistamiseen. Tiiviin toteutustahdin vuoksi yhden päivän

aikana saattoi olla tarjolla liikaa informaatiota omaksuttavaksi. Moni koulutukseen osallistuja olisi toivonut pidempikestoista koulutusta.

Kaikki konkreettiset esimerkit vanhustyöstä ja sen arjesta antoivat uutta näkökulmaa taiteilijan toimintamahdollisuuksiin. Ne olivat selkeästi koulutuksen arvokkain sisältö. Esimerkiksi vanhustyön yksiköiden rutiineista kuuleminen oli tärkeää: antoi aihetta pohtia, mitkä ovat ympäristön mahdollisuudet ja haasteet taiteilijalle.

Taiteilijoilla oli valtava halu tutustua vanhustyön arkeen ja tietää enemmän eri osastojen toiminnasta. Konkreettista tietoa ja esimerkkejä kaivattiin yhä lisää. Myös vanhustyön asiantuntijoita olisi haluttu enemmän mukaan koulutuksen tapaamisiin. Toisten taiteilijoiden toteuttamat projektit kiinnostivat myös.

Demoja pidettiin hienoina kokemuksina, joiden tarjoamaa tietoa ei olisi voinut saada teoriasta. Vanhustyön yksiköissä toimittaessa saatiin uusia oivalluksia. Demot osoittivat esimerkiksi, miten tärkeää fyysisyys on vanhustyön kentällä toimittaessa. Moni tunsi ylittäneensä itsensä. Aktiivisuus, suunnitelmallisuus ja aikataulussa pysyminen oli haastavaa, mutta moni piti sitä positiivisena. Demoihin olisi kaivattu enemmän tukea ja ohjausta kouluttajilta. Myös ryhmätyöskentelyyn joku olisi halunnut tukea. Demoissa saatiin aikaiseksi uudenlaisia ja rikkaita monitaiteellisia kokonaisuuksia ja ne olivat jättäneet mieliin toimivia työmuotoja, joita voisi toistaa myöhemmin.

Monella vastanneella oli aiempaa kokemusta vanhustyön kentällä toimimisesta. Jollekin osallistujista demo puolestaan oli ensimmäinen kerta vanhusten kanssa ja kohtaamisista jäi erittäin positiivinen kokemus. Yllättävää ja positiivista oli myös kohdata vanhustyön ammattilaisia, joilla on lähes intohimoinen suhde taiteeseen ja kulttuuriin. Kustaankartanon vanhustenkeskuksen osastoilla oli taiteilijoiden mukaan avoin ja positiivinen ilmapiiri ja suhtautuminen taiteeseen ja kulttuuriin. Taiteilijat olisivat olleet innokkaita vierailemaan osastoilla enemmänkin.

Yrittäjyyden osuus koulutuksen ohjelmassa oli kaikkien mielestä liian suuri, mutta taiteilijat olivat saaneet siitä toisaalta arvokasta tietoa. Joillekin yrittäjyyden suuri osuus oli ollut jopa yllätys. Monelle yrittäjänä toimiminen alalla vaikutti liian suurelta riskiltä. Tietämystä ja varmuutta tarvittaisiin lisää. Toisaalta mukana oli niitä, jotka olivat jo aiemmin toimineet yrittäjänä tai yrittäjämäisesti.

Oli huomattu, että yrittäjyys ei sovi kaikille, ja että se ei toimintatapana sovi kaikkiin taiteenlajeihin. On otettava huomioon, että freelancerina toimiminen on mahdollisuus siinä missä yrittäjyyskin.

Ne, joilla oli kokemusta yrittäjämäisestä toiminnasta, saivat vahvistusta sopiville toimintatavoille vanhustyössä. Lähtökohtaisesti negatiivinen asenne yrittäjyytoimintaan puolestaan saattoi vaikeuttaa vastaanottoa. Joku piti yrittäjyysosuutta jopa ”aivopesuna”, mutta myönsi silti saaneensa tarpeellista tietoa. Joku olisi tuotteistamisen sijaan halunnut tietoa rahoitusväylistä. Erityisesti haluttiin tietoa siitä, miten ”pieni ja tuntematon” tekijä voi päästä vanhustyön yksiköihin työskentelemään.

Sparrauksesta oltiin saatu oivalluksia ja ideoita. Uusia ideoita oli saatu esimerkiksi rahoitukseen liittyen. Kahden kesken keskustelu oli antanut uusia näkökulmia omaan toimintaan ja työtapoihin. Jollakin oli ollut suuria odotuksia sparrauksen suhteen, mutta ei sitten kokenutkaan saaneensa uutta tietoa. Joku pohti sparraajan ammattitaitoa koulutuksen erityisaihepiirin huomioon ottaen: pitäisikö mukaan ottaa myös vanhustyön ammattilainen? Pohdittiin myös, että jos olisi selkeämpi näkemys siitä mitä on tekemässä, saisiko sparrauksesta enemmän.

Koulutusta ja Helsingin projektisuunnittelijan työtä on pidetty tärkeänä ja sille katsotaan olevan tarvetta. Projektisuunnittelijan vetämät keskustelutuokiot olivat inspiroivia ja herättivät ajatuksia.

PROJEKTIN TASA-ARVOVAIKUTUKSET

Osaattori mahdollistaa sen, että kulttuuri voi kuulua kaikille. Viemme taidetta ja kulttuuria paikkoihin, joiden asukkaat eivät itse voi mennä taiteen luokse.

HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Osaattorissa kehitetään hyviä käytäntöjä kuntien kulttuurisesta vanhustyöstä. Kehityötä tehdään erilaisten koulutusten avulla muun muassa vuorovaikutuksessa taiteilijoiden ja vanhustyön ammattilaisten kanssa. Hyvien käytäntöjen kehitysprosessissa myös testataan taiteen pilottiprojektien avulla mitä tapahtuu kun ammattitaiteilija vierailee säännöllisesti vanhusten hoivalaitoksessa.

Hyviä käytäntöjä levitetään ensisijaisesti osatoteuttajan omassa organisaatiossa ja kunnissa, mutta myös muissa kunnissa sekä kansainvälisille toimijoille. Vaikuttamista tehdään muun muassa kansanedustajiin ja kunnallispoliitikkoihin. Tästä yksi esimerkki on Helsingin tulevaisuusforum jossa tavoitettiin yhteensä 30 Helsingin kuntavaalien ehdokasta. Kunnallisvaaliehdokkaille järjestettiin tilaisuun ”Heräämisiä”, jossa heillä oli

mahdollisuus osallistua taidetyöpajaan yhdessä vanhustyön ammattilaisten tai vanhusten kanssa. Sen lisäksi kunnallisvaaliehdokkaat pääsivät katsomaan taidesitöstä joka esitettiin vanhustyön yksikössä yksikön asukkaille. Tilaisuuden lopuksi pidettiin keskustelutilaisuus kulttuurisen vanhustyön merkityksestä. Kukaan paikallaoleva kunnallisvaaliehdokas ei epäillyt kulttuurin ja taiteen merkitystä vanhustyössä tilaisuuden jälkeen ja osallistava toimitatapa koettiin vaikuttavaksi keinoksi kulttuurisen vanhustyön juurruttamisprosessissa.

Hyviä käytäntöjä tullaan levittämään kunnissa toimivien vanhustyön ammattilaisten pariin siten, että toimintaa sidotaan koulutusten ja pilottiprojektin avulla kunnan rakenteisiin. Osatoteuttajilla on omat verkostonsa hyvien käytäntöjen levittämiseen kunnan sisällä.

TOIMINNAN JATKUVUUS

Osaattorin toiminta alkoi vuoden 2011 elokussa ja toimintaa on vielä edessä vuoden 2013 loppuun asti. Vielä ei voida puhua pysyvien toimintojen syntymisestä. Vaikka Osaattori saakin paljon osakseen myönteistä huomiota ja suhtautuminen kulttuuriseen vanhustyöhön on kannustava, on hankkeen toiminta-aika lyhyt pysyvien toimintatapojen syntymiseen.

Osatoteuttajakaupungeissa on kuitenkin nähtävissä hyviä merkkejä siitä, että kulttuurinen vanhustyö jatkaa toimintaansa kaupungin rakenteissa: Lahdessa on rakenteilla uusi vanhusen palvelutalo. Lehtiojan palvelutalosta suunnitellaan kulttuuripainoista paikkaa ja Lahden Osaattorin projektityöntekijän asiantuntemusta on hyödynnetty palvelutalon toiminnan suunnittelussa.

Jyväskylässä on rakenteilla uusi sairaala ja Osaattorin avulla on aloitettu keskustelu kulttuurin huomioimisesta sairaalassa. Kulttuuritoimi vie eteenpäin mm. sairaalan taiteilijaresidenssitoimintaa.

Ikäihmisten elämänlaadun turvaamisen palvelujohtaja Seija Arve Turun hyvinvointitoimialalla on vaikuttanut siihen, että Turun kaupungin budjettiin korvamerkitään rahoitus kulttuuriselle vanhustyölle.

Projektin tulokset ovat suoraan käytössä kunnilla, jotka toimivat hankkeen osatoteuttajina. Osaattori toimii jo nyt kuntien sisällä ja esimerkiksi sosiaali- ja terveyssektori suhtautuu hankkeeseen myötämielisesti koska se kokee hankkeen

olevan kunnan omaa kehittämistyötä.

Mahdollisuudet kulttuurisen vanhustyön edistämiseen riippuvat realistisesti siitä, minkälaiset taloudelliset resurssit kunnilla on hankkeen päättyessä. Osaattorissa luodaan toimintatapoja ja malleja, joilla on juurtumisen mahdollisuuksia hankkeen loputtua.

Jyväskylä: ”Projektin on herättänyt innostusta ja avannut silmiä kulttuurisen vanhustyön mahdollisuuksiin liittyen. Projektissa kehitettyä koulutusmallia tullaan soveltamaan käytäntöön myös projektin jälkeen. Projektissa mukana olleet kunnan työntekijät käyttävät saamaansa tietotaitoa olemassa olevan toiminnan kehittämiseen myös projektin jälkeen”.

Osaattorin työntekijät ovat itse tyytyväisiä hankkeen toimintaan ja siihen mitä olemme saaneet yhdessä aikaan. Keskustelu kulttuurisesta vanhustyöstä on ollut aktiivista ja saanut hyvän vastaanoton. Työ on koettu tärkeäksi ja se on myös lisännyt Osaattorin työntekijöiden motivaatiota jatkaa kehitystyötä Osaattorin jälkeenkin.